

УДК 374.74

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/68-2-32>**Марія НІКОЛЬЧЕНКО,***orcid.org/0000-0002-6325-1259*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української філологіїМаріупольського державного університету
(Київ, Україна) *mariyanikolchenko76@gmail.com***Вікторія ГОЛОВКО,***orcid.org/0009-0006-9342-6423,*

студентка II курсу магістратури факультету філології та масових комунікацій

Маріупольського державного університету
(Київ, Україна) *golovlovictoria@gmail.com*

ДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті розглянута дидактична специфіка розвитку комунікативної компетентності учнів під час уроків української мови у закладі загальної середньої освіти. Зазначено, що підґрунтям формування комунікативної компетентності в учнів є такі важливі компоненти: суб'єкт-суб'єктне навчання, олюднення знань, аксіологічне переосмислення, усебічний розвиток, активне навчання, саморозвиток і самоорганізація. Проаналізовані особливості кожного названого компонента. Визначена специфіка особистісно орієнтованої освіти, мовної освіти, яка відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти, виконує важливу роль у формуванні освіченої та творчої особистості. Визначено, що саме такою наукою, спрямованою не лише на засвоєння знань, а й на формування мовної особистості, є лінгводидактика як загальна теорія навчання мови. Зосереджена увага на практичному аспекті формування однієї з найважливіших компетентностей під час навчання мови, оскільки основною функцією мови є саме комунікативна функція. У розвідці зазначено, що основним дидактичним інструментом є вправи, за допомогою яких досягається навчальна мета або розвиваються певні навички учнів. Відповідно, проаналізовані особливості різноманітних завдань і вправ, які може використати педагог під час уроків української мови в основній школі. Розглянута система вправ для формування комунікативної компетентності учнів. Така система містить мовні, умовно-мовленнєві та ситуативно-комунікативні типи вправ. У статті проаналізовані особливості кожного з цих типів вправ, наведені приклади використання таких вправ на уроках української мови, охарактеризовані вміння та навички, які формуються в учнів під час виконання різних типів завдань і вправ. Зазначено, що під час навчання української мови, учитель може послуговуватися спеціальними вербальними і невербальними опорами, розглянуті особливості використання таких опор. Зроблено висновок, що комунікативні вправи допомагають учням розвивати навички активного спілкування, використовувати отримані знання і навички в реальних ситуаціях. Вони сприяють формуванню мовної особистості, яка здатна не лише розуміти мову, але й використовувати її для ефективного спілкування і висловлення своїх думок та ідей.

Ключові слова: заклад загальної середньої освіти, дидактична мета, навчання української мови, особистісно орієнтована освіта, комунікативна компетентність, мовленнєва діяльність, мовні вправи.

Mariia NIKOLCHENKO,*orcid.org/0000-0002-6325-1259,*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Ukrainian PhilologyMariupol State University
(Kyiv, Ukraine) *mariyanikolchenko76@gmail.com***Viktoriiia HOLOVKO,***orcid.org/0009-0006-9342-6423,*

2nd year master's student at the Faculty of Philology and Mass Communications

Mariupol State University
(Kyiv, Ukraine) *golovlovictoria@gmail.com*

DIDACTIC FEATURES OF FORMING COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS AT UKRAINIAN LANGUAGE LESSONS IN GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS

The article examines the didactic specifics of the development of students' communicative competence during Ukrainian language lessons in a general secondary education institution. It is noted that the basis of the formation of communicative competence in students are the following important components: subject-subject learning, humanization of knowledge, axiological rethinking, comprehensive development, active learning, self-development and self-organization. The features of each named component are analyzed. The specificity of personally oriented education, language education, which, according to the All-European Recommendations on language education, plays an important role in the formation of an educated and creative personality, is defined. It was determined that linguistic didactics as a general theory of language learning is precisely such a science, aimed not only at the assimilation of knowledge, but also at the formation of a linguistic personality. Attention is focused on the practical aspect of the formation of one of the most important competencies during language learning, since the main function of the language is precisely the communicative function. The research indicates that the main didactic tool is exercises, with the help of which an educational goal is achieved or certain skills of students are developed. Accordingly, the features of various tasks and exercises that can be used by the teacher during Ukrainian language lessons in primary school are analyzed. The system of exercises for the formation of students' communicative competence is considered. Such a system contains language, conditional-speech and situational-communicative types of exercises. The article analyzes the features of each of these types of exercises, gives examples of the use of such exercises in Ukrainian language lessons, characterizes the abilities and skills that students develop during the performance of various types of tasks and exercises. It is noted that during the teaching of the Ukrainian language, the teacher can use special verbal and non-verbal supports, the peculiarities of the use of such supports are considered. It was concluded that communicative exercises help students develop active communication skills, use the acquired knowledge and skills in real situations. They contribute to the formation of a linguistic personality, which is able not only to understand the language, but also to use it for effective communication and expression of one's thoughts and ideas.

Key words: institution of general secondary education, didactic purpose, learning the Ukrainian language, personally oriented education, communicative competence, speech activity, language exercises.

Постановка проблеми. Питання розвитку комунікаційних навичок та соціальних умінь учнів закладів загальної середньої освіти відображене у багатьох сучасних програмах навчальних дисциплін, оскільки такий підхід сприяє більш повному розвитку особистості та підготовці до якісного функціонування в різних сферах життя.

Відповідно до нової шкільної програми навчання української мови, «вміле володіння українською мовою, уміння спілкуватися, досягати успіхів у процесі комунікації є тими якостями особистості, які якнайкраще визначають досягнення людини переважно в усіх галузях життя, сприяють її успішному адаптуванню до мінливих умов сучасного світу» (Навчання української мови, 2017: 14).

Слід зауважити, що шкільний курс української мови спрямований на формування комунікативної компетентності учнів, він передбачає розвиток навичок та знань, необхідних для ефективного спілкування та використання мови в різних сферах життя. Така спрямованість відображає сучасні підходи до вивчення мови, які акцентують не лише на змісті, а й засобах навчання, пошуку нових ефективних технологій, методів та прийомів навчання, серед яких інтерактивним та ігровим технологіям надається перевага з боку лінгводидактів та вчителів-практиків (Пометун, 2004: 17).

Отже, сучасна освіта рухається від традиційної моделі передачі знань до більш глибокого розуміння особистісного розвитку, активного включення учнів у навчальний процес та формування їх як суб'єктів власної освіти.

Аналіз досліджень. Над впровадження компетентнісного підходу в освіті працювали такі вчені, як Н. Бібік, О. Вашуленко, О. Локшина, С. Пірошенко, О. Пометун, О. Савченко та ін. Комунікативний підхід до вивчення української мови вивчали М. Пентилук, О. Хорошковська, О. Царик та ін. Дослідники Г. Гич, Т. Гуцалук, В. Корженко, І. Осадченко розглядають проблеми впровадження інноваційних технологій навчання, які активно впливають на формування комунікативно-мовленнєвої діяльності учнів, визначають дидактичні умови організації мовленнєвої взаємодії учителя й учнів.

Мета статті – дослідити дидактичні особливості формування комунікативно компетентності учнів на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи формування комунікативної компетентності, наголосимо на кількох важливих аспектах, які ілюструють цю потребу:

– *суб'єкт-суб'єктне навчання:* цей підхід передбачає взаємодію між учителем та учнем на рівні партнерів, де учень більше не є пасивним

приймачем інформації, а стає активним учасником навчання, вільним висловлювати свої думки та власні ідеї;

– *олюднення знань*: освіта повинна бути спрямована на формування життєвих навичок та цінностей, які допоможуть учням не лише засвоювати фактичні знання, але й розуміти їхнє значення та застосування в реальному житті;

– *аксіологічне переосмислення*: виокремлення цінностей у навчанні. Освіта має сприяти розвитку моральних цінностей, етики та громадянської свідомості учнів;

– *всєбічний розвиток*: освіта має сприяти розвитку різних аспектів особистості (інтелектуальний, емоційний, соціальний, фізичний і духовний розвиток);

– *активне навчання*: учні мають бути залучені до власного навчання, стимульовані розв'язувати проблеми, аналізувати і критично мислити;

– *саморозвиток і самоорганізація*: учні повинні навчитися вчитися, визначати власні навчальні цілі та розвивати навички самостійності та саморегуляції (Інноваційні технології навчання, 2017: 24).

Особистісно орієнтована освіта визнає, що «кожен учень – це унікальна особистість, і спрямовує всі зусилля на його індивідуальний розвиток та досягнення потенціалу» (Васьківська). Такий підхід сприяє більш повному та якісному освітньому процесу, адже водночас зі здобуттям знань особистість розвивається завдяки різним засобам навчальних предметів, а в нашому контексті – за допомогою мови і мовлення.

Мовна освіта, згідно із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти, виконує важливу роль у формуванні освіченої та творчої особистості, яка «...вміє використовувати здобуті знання в професійних ситуаціях, розуміє, що вдосконалення культури спілкування з огляду на діалог культур, задіює процеси самопізнання, збуджує самоактуалізацію, спрямовує самореалізацію в русло інтеграції, викликані новітнім інтелектуально-освітнім і науково-технологічним середовищем» (Загальноєвропейські Рекомендації, 2003: 41).

Саме такою наукою, що спрямована не лише на засвоєння знань, а й на формування мовної особистості, є лінгводидактика як загальна теорія навчання мови, яка інтегрує і лінгвістику, і дидактику.

Одним із основних завдань лінгводидактики є розробка оптимальних методів і прийомів, що мають підтримувати і покращувати навчання мови. Важливою складовою лінгводидактики є розробка і використання вчителями відповідних навчальних матеріалів, які б відповідали сучасним методикам та вимогам.

Основним інструментом у дидактиці є вправи, за допомогою яких досягається навчальна мета або розвиваються певні навички учнів. Вправи можуть бути використані для структурування навчального процесу та підтримки активного навчання. Окрім того, вправи в навчальному процесі є засобом відпрацювання та закріплення навичок, знань і вмінь учнів. допомагають учням активно застосовувати отримані знання та розвивати певні навички, готують їх до вирішення реальних завдань та ситуацій.

Важливою рисою вправи в навчанні є її спрямованість на досягнення певної мети, що чітко сформульована. Кожна вправа розробляється з урахуванням навчальних завдань та цілей педагогічного процесу. Важливим аспектом вправ є їхня послідовність і системність. Вони мають бути логічно пов'язані зі змістом навчального матеріалу та передбачати поступовий розвиток учнівських навичок. Така системність допомагає уникнути перевантаження та забезпечує послідовне навчання (Компетентнісний підхід, 2012: 52).

В. Плахотник, досліджуючи особливості розробки вправ і завдань у лінгводидактиці, наголошує на важливості послідовності дій у завданнях з мови. Процес навчання та вдосконалення мовних навичок містить різні етапи та комплекс дій, які допомагають учням створити певний мовленнєвий продукт. Це особливо важливо в навчанні української мови, де розвиток комунікативної компетентності та вміння ефективно висловлювати думки є основними. Так, комплекс послідовних дій у мовленнєвих завданнях може містити такі етапи: підготовка, планування, збір інформації, написання або говоріння, редагування і корекція, представлення (Плахотник, 2009: 44). На наш погляд, цей підхід сприяє розвитку навичок планування, аналізу, структурування і виразного висловлювання, які є підґрунтям для формування комунікативної компетентності. Відповідно, важливе місце на уроках української мови саме у 5–9 класах посідають різноманітні вправи і завдання комунікативного спрямування як пріоритетні засоби формування комунікативної компетентності учнів.

Процес розвитку комунікативної компетентності складається з осмислення комунікативно орієнтованого теоретичного матеріалу, його запам'ятовування, активного розуміння від змісту до форми, закріплення під час навчальної комунікативної діяльності. Реалізується такий процес через моделі, мовленнєві зразки, групи і блоки вправ на текстовій основі. Саме текст є підґрунтям комплексного формування усіх складників комунікативної компетентності учнів і стрижневою

одиницею, оскільки розглядається як навчальна одиниця й мета навчання української мови.

Слід зазначити, що ефективним інструментом для розвитку навичок мовлення та комунікації учнів основної школи, на думку вченої-методиста Е. Я. Палихати, є система вправ для формування комунікативної компетентності учнів, яка містить три типи комунікативних вправ: мовні, умовно-мовленнєві та ситуативно-комунікативні завдання (Палихата, 2019: 145).

Мовні вправи спрямовані на вивчення мовних структур, граматичних правил та лексичного матеріалу. Під час їх виконання учні вправляються в правильному вживанні граматичних часів, сполучників, прийменників тощо. Їхньою метою є формування правильної мовної бази для подальшого використання в мовленні. Умовно-мовленнєві вправи передбачають створення умовних ситуацій, у яких учні використовують мову для вирішення завдань або обговорення певних тем. Учні вчаться виражати свої думки, висловлювати припущення, давати поради тощо. Мета таких вправ – розвиток навичок спілкування та використання мови в різних ситуаціях. А ситуативно-комунікативні завдання спрямовані на реальне спілкування та вирішення комунікативних завдань. Учні взаємодіють мовою, висловлюють свої думки, обговорюють теми, діють за ролями. Їхня мета – розвиток комунікативних навичок та здатність до використання мови в практичних ситуаціях (Палихата, 2019: 145).

Отже, представлена вище класифікація Е. Палихати, на наш погляд, допомагає вчителям структурувати процес викладання мови та навчання учнів ефективному спілкуванню. Вона дозволяє враховувати різні аспекти мовної компетентності та розвивати їх послідовно під час навчання.

Зауважимо, що *мовні вправи* під час вивчення української мови різноманітні та спрямовані на розвиток різних аспектів мовної компетентності учнів. Це тренувальні вправи, спрямовані на розвиток різних аспектів мовлення та мови. Вони поділяються на фонетичні вправи (вправи на вимову звуків і звукових комбінацій; артикуляційні вправи для поліпшення вимови; вправи на інтонацію та ритм мовлення), граматичні вправи (вправи на заповнення пропусків в реченнях за допомогою правильних граматичних форм; (утворення речень або діалогів із використанням різних граматичних конструкцій; переклад речень або текстів із дотриманням граматичних правил), лексичні вправи (вправи на вивчення нових слів та фраз; заповнення пропусків у текстах правильними словами з новими лексичними одиницями; (використання нових слів у контексті,

створення речень чи коротких оповідань), вправи на розвиток словникового запасу (гра в слова, кросворди, антоніми та синоніми; складання словникових карток або глосаріїв за різними темами), графічні вправи (вправи на письмо та написання текстів різною рукою; вправи на правильне написання слів та речень), вправи на читання та розуміння тексту (читання текстів та відповіді на питання щодо їх змісту; аналіз текстів на визначення головної думки, основних ідей та деталей), правописні вправи (вправи щодо використання правописних правил, вживання розділових знаків; вправи на вибір правильного написання слів із поданих варіантів тощо).

Умовно-мовленнєві вправи сприяють розвитку усного та письмового мовлення. За способом виконання такі вправи можна поділити на імітаційні (відтворення в мовленні певних звуків, мовних образів, діалогів на основі поданого матеріалу), підставні вправи (установлення в речення або тексти певних слів, фраз чи діалогів), трансформаційні вправи (перетворення речень, фраз або текстів, використовуючи зміну граматичної структури, слова чи семантики), репродуктивні вправи (відтворення або повторення в мовленні поданого матеріалу без суттєвих змін або творчих додавань) (Мамчур).

Ситуативно-комунікативні вправи також сприяють формуванню комунікативної компетентності учнів, допомагають учням розвивати навички спілкування, особливо в контексті реальних або вигаданих комунікативних ситуацій. Педагоги-практики визначають такі основні переваги ситуативно-комунікативних вправ: реалістичний контекст (учні опиняються в ситуаціях, які можуть відбуватися в реальному житті, що допомагає навчатися ефективно використовувати мову у практичних обставинах), активна участь (учні взаємодіють один з одним, використовуючи мову для вирішення завдань та досягнення цілей в конкретних комунікативних ситуаціях), розвиток комунікативних навичок (вправи сприяють розвитку навичок слухання, говоріння, читання та письма, а також вміння адаптувати мовлення до конкретної ситуації), культурне спілкування (учні вчаться враховувати культурні аспекти та норми спілкування, що важливо для успішного міжкультурного спілкування), навчання, яке стимулює (ситуативно-комунікативні вправи можуть бути цікавими та захопливими для учнів, оскільки вони створюють можливість для активного участі та розвитку творчості), підвищення мотивації: Робота в реалістичних ситуаціях спілкування може підвищити мотивацію учнів вивчати

мову, оскільки діти вбачають практичну користь у навчанні (Мамчур).

За спостереженнями Е. Палихати, ситуативно-комунікативні вправи слід розглядати відповідно до виду мовленнєвої діяльності. Дослідниця виділяє вправи, спрямовані на розвиток монологічного/діалогічного мовлення та вправи, націлені на сприйняття звукового/графічного мовлення (Палихата, 2004: 11).

Зауважимо, що сформувані монологічне мовлення допомагають *монологічні розповіді* (учні мають розповісти про певну тему або подію, використовуючи вивчену лексику та граматику, наприклад: розповідь про своє улюблене свято), *публічні виступи* (учні готують короткі публічні виступи на певну тему та виступають перед класом. Це може бути презентація, доповідь або власний вибір теми), *самостійні оповіді* (учні складають самостійні оповіді або реферати про цікаву подію).

Розвиткові діалогічного мовлення сприяють *рольові ігри* (учні відтворюють ролі в різних ситуаціях, наприклад: у ресторані, в магазині, на вокзалі тощо, та будують діалоги), *діалогічні завдання* (учні виконують завдання, де потрібно створити діалог на певну тему або вирішити ситуаційні завдання разом із партнером), *обговорення теми* (учні обговорюють тему, висловлюючи свої думки та аргументи), *запитання та відповіді* (учні ставлять одне одному запитання та надають відповіді на певну тему) (Палихата, 2019: 31).

Важливу роль у формуванні комунікативної компетентності відіграють вправи на розвиток сприйняття звукового мовлення:

а) *слухання та розуміння аудіозаписів*: учні слухають аудіозаписи різних рівнів складності (інтерв'ю, діалоги або аудіокниги) та відповідають на запитання щодо змісту та деталей запису;

б) *графічне представлення слухової інформації*: учні слухають текст або розповідь та створюють графічну презентацію інформації у вигляді схем, малюнків чи діаграм;

в) *діалоги та рольові ігри*: учні виконують діалоги та рольові ігри, в яких вони слухають партнера та відповідають на його запитання, висловлюючи свої думки;

г) *аудіорефлексія*: учні слухають свої власні аудіозаписи та аналізують якість свого мовлення, намагаючись виявити помилки та покращити навички вимови й інтонації (Палихата, 2004: 13).

Слід приділяти значну увагу вправам на розвиток сприйняття графічного мовлення. Серед них виділяємо *аналіз ілюстрацій у тексті* (обговорення ілюстрацій до текстів), *графічну презентацію інформації* (створення графічних схем,

діаграм чи ілюстрацій), *розпізнавання об'єктів на малюнках* (називання й опис об'єктів, які учні бачать на світлинах чи малюнках), *створення графічних інструкцій*.

Отже, вищенаведені ситуативно-комунікативні вправи допомагають учням розвивати мовленнєві навички та комунікативну компетентність за можливості практикувати мову в життєвих ситуаціях. Вони сприяють удосконаленню вимови, лексики, граматики та розумінню мови у контексті реального спілкування. Також ці вправи сприяють розвитку навичок сприйняття та інтерпретації інформації у візуальній або аудіальній формі, що є важливими для розвитку мовної компетентності та загального розвитку особистості.

Слід додати, що під час виконання вправи важливим є використання спеціально створених опор, які використовуються не тільки в навчальних умовах (вербальні), але є і в реальному життєвому спілкуванні (невербальні). Означені опори допомагають учневі створити власне висловлювання, сформулювати власну думку відповідно до комунікативної ситуації.

Під час навчання вчитель може використовувати спеціальні корисні опори. До них належать *вербальні опори* (пояснення вчителя, мовні таблиці і схеми, словники та глосарії, аудіоматеріали, підказки та запитання для обговорення), *невербальні опори* (малюнки та ілюстрації, моделі та демонстраційні матеріали, відеоматеріали, піктограми та символи). Слід зазначити, що використання таких опор може допомогти учням краще засвоювати матеріал та розвивати необхідні навички. Для найкращого результату важливо підлаштувати опори під індивідуальні потреби та стилі навчання учнів (Мамчур).

Під час розробки завдань для формування комунікативної компетентності, на думку педагогів-практиків (Палихата, 2019: 146), слід брати за основу п'ять узагальнених типів мовленнєвих завдань:

а) *повідомлення* – тип завдань, спрямований на розвиток навичок розповіді або написання інформативного повідомлення про певну подію, факт або інформацію. Це завдання допомагає учням вчитися логічно та структуровано висловлювати інформацію без вираження особистої думки;

б) *пояснення* – тип завдань, який спрямований на розвиток навичок роз'яснення, конкретизації, уточнення, загострення уваги. Учні повинні надати інформацію чи концепт таким чином, щоб інші люди зрозуміли сутність та основні аспекти теми. Пояснення може використовуватися для передачі складної інформації у зрозумілій формі;

в) *схвалення* – тип завдань, які спрямовані на розвиток навичок висловлювання позитивного ставлення до певного явища, ідеї, концепту чи події (підтримка, похвала, подяка тощо) та аргументацію цього ставлення. Завдання на розвиток навичок схвалення сприяють розвитку комунікативної компетентності та вмінню висловлювати власні переконання українською мовою;

г) *засудження* – тип завдань, які спрямовані на розвиток навичок висловлювання негативного ставлення до певного явища, ідеї, концепту чи події (спростування, заперечення, звинувачення тощо) та аргументацію цього ставлення. Завдання на розвиток навичок засудження допомагають учням вчитися виражати свої негативні думки та переконання з використанням аргументів та логічної обґрунтованості;

д) *переконання* – тип завдань, які спрямовані на розвиток навичок переконання, аргументації та висловлення власних переконань щодо певної ідеї, концепту чи погляду. Учні повинні намагатися переконати інших у правильності своїх думок та висловлювати свої аргументи для підтримки цих думок, що є важливим аспектом комунікативної компетентності (Палихата, 2019: 146).

Висновки. Проаналізувавши систему вправ для формування комунікативної компетенції учнів за моделлю Е. Палихати, можемо дійти висновку, що ці типи вправ сприяють активному використанню мови в різних комунікативних ситуаціях, розвивають навички слухання та розуміння

інших, а також навички виразного мовлення та комунікації. Вони створюють реальні ситуації для використання мови та допомагають учням відчувати себе впевнено у спілкуванні.

Узагальнюючи наведене вище, слід зазначити, що комунікативні вправи допомагають учням розвивати навички активного спілкування, а також використовувати отримані знання і навички в реальних ситуаціях. Вони сприяють формуванню мовної особистості, яка здатна не лише розуміти мову, але й використовувати її для ефективного спілкування та висловлення своїх думок та ідей.

Слід наголосити, що необхідною умовою формування і розвитку комунікативної компетентності учнів основної школи є взаємодія та поєднання різнотипних підходів до вивчення мовного матеріалу. Це можуть бути традиційні уроки з вивчення граматики та вправи на закріплення у поєднанні із використанням інтерактивних ресурсів, мультимедійних засобів та ігор для активізації мовних навичок. Також продуктивним є поєднання вивчення мови з іншими навчальними дисциплінами (література, історія, мистецтво тощо), що допомагає учням розуміти, як мова використовується в різних контекстах і для різних цілей.

Отже, взаємодія та поєднання різнотипних підходів до вивчення мови створює багатогранне й ефективно навчальне середовище, де учні можуть розвивати свої мовні навички та вільно використовувати їх для спілкування і вираження власних думок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васківська Г. Формування комунікативної компетентності особистості як основна проблема сучасної лінгводидактики. *Інститут педагогіки НАПН України (м. Київ)*. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/9702/1/6%20%289%29.PDF> (дата звернення: 25.10.2023).
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2003. 273 с.
3. Інноваційні технології навчання: Навч. посібн. / Кол. авторів; відп. ред. Бахтіярова Х. Ш.; наук. ред. Арістова А. В. К.: НТУ, 2017. 172 с.
4. Компетентнісний підхід до навчання української мови в основній школі (матеріали круглого столу). УМЛШ. 2012. № 4. С. 51–65.
5. Мамчур Л. І. Реалізація комунікативних вправ як ефективний чинник формування комунікативної компетентності учня. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/19639/1/13_Mamchur.pdf (дата звернення: 24.10.2023).
6. Навчання української мови учнів 5 класу на засадах компетентнісного підходу: посібник / Н. Б. Голуб, В. І. Новосолова, Г. Т. Шелехова, А. В. Ярмолюк. К. : Видавничий дім «Сам», 2017. 144 с.
7. Палихата Е. Я. Методика навчання української мови. Практикум: навчально-методичний посібник. Тернопіль: ФОП Осадча Ю. В., 2019. 300 с.
8. Палихата Е. Я. Система навчання українського усного діалогічного мовлення учнів основної школи : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Київ, 2004. 41 с.
9. Плахотник В. І. Вправи і завдання в лінгводидактиці. *Українська мова і література в школі*. 2009. № 9. С. 43–45.
10. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : Наук.-метод. посібн. К. : Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.

REFERENCES

1. Vaskivska H. Formuvannia komunikativnoi kompetentnosti osobystosti yak osnovna problema suchasnoi linhvodydakyky. [Formation of communicative competence of the individual as the main problem of modern language didactics] Instytut pedahohiky NAPN Ukrainy (m. Kyiv). Institute of Pedagogy of the National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv). URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/9702/1/6%20%289%29.PDF>. (data zvernennia: 25.10.2023). [date of application: 25.10.2023]. [in Ukrainian].
2. Zahalnoievropeiski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia / za red. S. Nikolaievoi (2003). [All-European Recommendations on language education: study, teaching, evaluation / edited by S. Nikolayeva]. K. 273. [in Ukrainian].
3. Innovatsiini tekhnolohii navchannia: Navch. posibn. / Kol. avtoriv; vidp. red. Bakhtiiarova Kh.; nauk. red. Aristova A. (2017). [Innovative learning technologies: Study guide / Collective of authors; responsible editor Bakhtiyarova H.]. K. 172. [in Ukrainian].
4. Kompetentnisnyi pidkhid do navchannia ukrainskoi movy v osnovnii shkoli (materialy kruhloho stolu) (2012). [A competent approach to teaching the Ukrainian language in primary school (materials of the round table)]. UMLSh. Ukrainian language and literature at school. 4. 51–65. [in Ukrainian].
5. Mamchur L.I. Realizatsiia komunikativnykh vprav yak efektyvnyi chynnyk formuvannia komunikativnoi kompetentnosti uchnia. [Implementation of communicative exercises as an effective factor in the formation of the student's communicative competence.]. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/19639/1/13_Mamchur.pdf. (data zvernennia: 24.10.2023). [date of application: 24.10.2023]. [in Ukrainian].
6. Navchannia ukrainskoi movy uchniv 5 klasu na zasadakh kompetentnisnogo pidkhodu: posibnyk / N. Holub, V. Novosolova, H. Shelekhova, A. Yarmoliuk (2017). [Teaching the Ukrainian language to 5th grade students based on the competence approach: manual]. K. 144. [in Ukrainian].
7. Palykhata E. (2019). Metodyka navchannia ukrainskoi movy. Praktykum: navchalno-metodychnyi posibnyk. [Methods of teaching the Ukrainian language. Practicum: educational and methodological manual]. Ternopil. 300. [in Ukrainian].
8. Palykhata E. (2004). Systema navchannia ukrainskoho usnogo dialohichnoho movlennia uchniv osnovnoi shkoly: avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.02. [The system of teaching Ukrainian oral dialogic speech for elementary school students: abstract of the dissertation ... Doctor of Pedagogical Sciences: 13.00.02]. K. 41. [in Ukrainian].
9. Plakhotnyk V. (2009) Vpravy i zavdannia v linhvodydakytsi. [Exercises and tasks in linguistic didactics]. Ukrainska mova i literatura v shkoli. - Ukrainian language and literature at school. 9. 43–45. [in Ukrainian].
10. Pometun O., Pyrozhenko L. (2004). Suchasnyi urok. Interaktyvni tekhnolohii navchannia: Nauk.-metod. posibn. [A modern lesson. Interactive learning technologies: Scientific and methodological manual]. K. 192. [in Ukrainian].